HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משום רבי ישמעאל כו' לא קשיא הא דידיה הא דרביה: **מתני'** [א]השופך מים ברה"ר והוזק בהן אחר חייב בנזקו [א][ב]המצניע את הקוץ ואת הזכוכית והגודר את גדרו בקוצים וגדר שנפל לרה"ר והוזקו בהן אחרים חייב בנזקן: **גמ'** אמר רב [ב]לא שנו אלא דנטנפו כליו במים אבל הוא עצמו פטור קרקע עולם הזיקתו א"ל רב הונא לרב [ג]לא יהא אלא כרפשו מי סברת דלא תמו מיא בדתמו מיא ותרתי למה לי חדא בימות החמה וחדא בימות הגשמים דתניא [ג]כל אלו שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן בימות החמה אין להן רשות ובימות הגשמים יש להם רשות ואע"פ שברשות אם הזיקו חייבין לשלם: המצניע את הקוץ [וכו']: א"ר יוחנן [ד]לא שנו אלא מפריח אבל מצמצם (א) לא מ"ט פטור אמר רב אחא בריה דרב איקא [ה]לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים ת"ר [ז][ו]המצניע קוצותיו וזכוכיותיו לתוך כותל של חבירו ובא בעל כותל וסתר כותלו ונפל לרה"ר והזיקו חייב המצניע א"ר יוחנן [ז]לא שנו אלא בכותל רעוע אבל בכותל בריא המצניע פטור וחייב בעל הכותל [ט] אמר רבינא [ח]זאת אומרת המכסה בורו בדליו של חבירו ובא בעל דלי ונטל דליו חייב בעל הבור פשיטא מהו דתימא התם הוא דלא הוי ידע ליה דלודעיה אבל הכא דידע ליה הוה ליה לאודועיה קמ"ל ת"ר [ט]חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהן ומעמיקים להן ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרישה רב ששת [י]שדי להו בנורא רבא [כ]שדי להו בדגלת אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין [ה]רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות: **מתני'** [ל]המוציא את תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקו וכל הקודם בהן זכה רשב"ג אומר כל המקלקלין ברה"ר והזיקו חייבין לשלם וכל הקודם בהן זכה ההופך את הגלל ברה"ר והוזק בהן אחר חייב בנזקו: **גמ'** לימא מתני' דלא כר' יהודה דתניא [י]ר' יהודה אומר [מ]בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ אפי' תימא רבי יהודה מודה רבי יהודה שאם הזיק משלם מה שהזיק [ו]והתנן רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור מפני שהוא ברשות מאי לאו רשות בית דין לא משום רשות מצוה דתניא רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור מפני שהוא רשות מצוה ת"ש [נ]כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים אם הזיקו חייבין לשלם ורבי יהודה פוטר אמר רב נחמן מתני' שלא בשעת הוצאת זבלים ור' יהודה היא רב אשי אמר

תבנו

משום ר' ישמעאל. שני דברים אינן ברשותו כו' (ח): **לא יהא אלא כרפשו.** המשליך זבלו ברה"ר מי לא מיחייב כי לא הפקירו ה"נ רפשו הוא דאזקיה שנתערבו המים והעפר ונעשה טיט ושלו הוא מדמוקי לה בטינוף כלים מכלל דלא אפקריה דהא בור לא חייב בו כלים: **מי סברת דלא תמו מיא.** אלא נתכנסו ונעשו רפש: **בדתמו מיא.** ונבלעו קמיירי ואין כאן רפש: **ותרתי למה לי.** לאשמעינן במתניתין טינוף כלים והא תנינא לעיל [כח.] נשברה כדו ברה"ר והוחלק אחד במים ואוקמה רב(ט) נמי בדלא הפקירן ובטינוף כלים: **וחדא בימות הגשמים.** ואיצטריך לאשמעינן דאע"ג דברשות קעבדי אם הזיקו חייב לשלם: **כל אלו שאמרו.** חכמים מותרין לקלקל ברה"ר ואלו הן פותקין ביבותיהן לצאת שופכין שלהם ברה"ר כו'. ביב צינור המקלח שופכין של מי תשמיש הבית לרה"ר: **בכותל רעוע.** דה"ל למצניע לאסוקי אדעתיה שכותל זה עומד לסותרו(י): **וחייב בעל הכותל.** דה"ל לאצנועינהו: **בדליו של חבירו.** כסוי בור של חבירו: **חייב בעל הבור.** כדאמרינן במצניע קוצותיו דהיינו בור בכותל רעוע של חבירו וסתר זה את כותלו דחייב המצניע והכא נמי איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שזה יטול את דליו: **פשיטא.** היא היא ומאי אשמעינן רבינא: **מהו דתימא.** לא דמי דהתם משום הכי ליכא לחיוביה לבעל כותל דלא הוי ידע ליה למצניע דלודעיה שיבא ויטול קוצותיו (ב) אבל בעל הדלי דידע לבעל הבור איבעי ליה לאודעיה שהוא נוטל את דליו אשמעינן רבינא דלאו היינו טעמא: **דגלת.** חידקל: **מתני' נזבלים.** שירקבו התבן והקש ונעשים זבל לזבל שדות וכרמים: **כל המקלקלין ברה"ר.** רבן שמעון בן גמליאל שמעיה לת"ק דלא קנים אלא שבחא אבל גופא לא כדקתני בברייתא בגמרא [ע"ב] ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר דגוף נמי כל הקודם בו זכה. לישנא אחרינא כל המקלקלין ואפי' עושין ברשות: **גמ' כל שלשים יום.** רשאי להניחן שם: **שעל מנת כן כו'.** שלא יהו מקפידין על כך: **בנר חנוכה פטור.** (י) בפרק הכונס לאן לדיר דקתני גמל שהיה טעון פשתן: **מאי לאו משום דברשות ב"ד.** הניח בחוץ משום פרסומי ניסא פטור: ה"ג **דתניא רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור: מפני שהוא רשות מצוה.** כלומר משום רשות ב"ד דמצוה מיפטר אבל ברשות ב"ד דלאו מצוה חייב: **מותרין לקלקל.** כגון פותקין ביבותיהן וגורפין מערות:

תבנו

לא יהא אלא כרפשו. הא דלא דייק הכי לעיל (דף כח.) בהוחלק אחד במים משום דהתם לא איירי כששפכם בכוונה אבל הכא תנא השופך משמע ששפכם בכוונה במקום שנעשין רפש וטיט א"נ ברישא קתני הוחלקו משמע דלא עשו המים אלא החלקה אבל הכא קתני הוזק משמע שבמים עצמן הוזק: **בדתמו** מיא. פירוש בתמו מיא נמי איירי וניחא ליה לאוקמי בין תמו בין לא תמו ודוקא בכלים מלאוקמי דוקא בלא תמו ובין בכלים ובין בעצמו וא"ת ואי תמו מיא סתמא מפקר להו והוי בור ופטור בו הכלים וי"ל דלא תמו כל כך שלא יהא עדיין ראויין לשום דבר ואי הוה גרס איפכא הוה ניחא מי סברת דתמו מיא ונכנסו בעפר ונעשה טיט לא דלא תמו מיא שהמים צלולים עדיין דמסתמא לא אפקרינהו: **וחייב** בעל הכותל. וא"ת כותל רעוע נמי איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שמא הניעס שם כשהיתה בריא וי"ל דמ"מ ראוי המצניע להתחייב כיון שפשע ואין צריך להעמיד ברעוע מעיקרו: **שלא** תעכב המחרישה. בירושלמי מפרש כדי שלא תעלה המחרישה: **אפילו** תימא רבי יהודה כו'. וא"ת והא מתני' קתני כל הקודם בהן זכה וי"ל דכל הקודם בהן לאחר שלשים יום זכה ותימה למאי דס"ד דמתניתין בשעת הוצאת זבלים תקשה ליה דרשב"ג אדרשב"ג דקתני במתני' דחייב לשלם ובהבית והעלייה (ב"מ דף קיח:) תנא רשב"ג אומר אף מתקן מלאכתו כל שלשים יום ודייק מינה בגמ' דס"ל כל מקום שנתנו חכמים רשות להניח והזיק פטור מלשלם ולפי לשון אחר שפירש בקונטרס דרשב"ג פליג את"ק וס"ל דאפילו הניח ברשות חייבין לשלם קשה אפי' לפי המסקנא ושמא אין הענינים שוין אע"ג דבשמעתין דהתם כייל להו בהדי הדדי: **מתני'** שלא בשעת הוצאת זבלים ור' יהודה היא. תימה דלא משני הכי בהבית והעלייה (ב"מ קיח: ושם) דקתני המוציא זבלו לרה"ר המוציא מוציא והמזבל מזבל כו' ואם הזיק משלם מה שהזיק וקאמר בגמרא מתני' דלא כר' יהודה וי"ל דהתם כי יעמיד מתני' נמי שלא בשעת הוצאת זבלים אתיא דלא כר' יהודה דהא שרי להוציא ע"מ לזבל לאלתר ואפי' הכי קתני שמשלם מה שהזיק אלמא בדבר שיש לו רשות משלם מה שהזיק ולרבי יהודה משמע דלא משלם מדקאמר שעל מנת כן כו' ועוד מדלא קתני בהדיא ואם הזיק משלם מה שהזיק א"נ מתני' דהתם משמע ליה בשעת הוצאת זבלים מדקתני המזבל מזבל ושפיר אית ליה רשות להניח שלשים יום והא דקאמר המזבל מזבל עלה טובה קמ"ל כלומר מזבל לאלתר שלא יצטרך לשלם:

תבנו

מסורת הש"ס

א) [לעיל כט:], ב) [לעיל כח.], ג) לעיל ו., ד) [תוספתא פ"ב], ה) ס"א רבינא וכן הוא בר"ף ובחדושי רשב"א, ו) לקמן פא: ב"מ קיח: [תוספ' ב"מ פי"א], ז) לקמן סב: [וע"ש ואולי ברייתא הוא וצ"ל והתניא ועי' ב"מ קיח:], ח) [לעיל כט:], ט) [לעיל כח:], י) ס"א ולגבי כותל בריא חייב בעל הכותל משום דשני למיסתר כותל בריא, כ) לקמן סב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל מצמצם פטור מ"ט פטור: (ב) רש"י ד"ה מהו דתימא וכו' ויטול קולותיו. נ"ב ס"א ולגבי כותל בריא חייב בעל הכותל משום דשני למיסתר כותל בריא:

◆

גליון הש"ס

גמרא אמר רבינא זאת אומרת. כעין זה לקמן דף לג ע"ב:

◆

מוסף רש"י

המצניע את הקוץ ואת הזכוכית. ברה"ר (לעיל כט:). **והגודר את גדרו בקוצים.** שעשה גדר של קוצים, דסתם גדר של אבנים הוא דכתיב (משלי כד) וגדר אבניו נהרסה (לעיל כט:). **וגדר.** אבנים, שנפל לרה"ר כו' (שם). **אבל הוא עצמו.** הוזק הוא עצמו (לעיל כח:). **קרקע עולם.** שאין לו בעלים (שם). **כל אלו שאמרו.** וקתני ואזיל להו אלו הפותקים ביבותיהם וגורפים מערותיהם, כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך נזקיהן לרה"ר ואלו הן **פותקין ביבותיהן.** פותחין צינורותיהן המקלחים שופכין, ששופכין מחאריהן לרה"ר, **וגורפין מערותיהן.** ומשליכין זבליהן לרה"ר (לעיל ו.). **בימות החמה אין להם רשות.** מפני שהרחוב נאה והוא מקלקלו, **ובימות הגשמים.** שהרחובות מלוכלכות, יש להם רשות (שם). **ואע"פ שברשות.** ב"ד משליכין, אם הזיקו חייבים (שם). **ההופך את הגלל.** זבל המופקר ברה"ר והפכו ממקום למקום (לעיל כט:). **חייב בנזקו.** דקנייה בהגבהה וממונו הוא (שם). **כל שלשים יום.** שלשים יום רשאי להניחו שם (לקמן פא:) או: משלשים לשלשים חוזר וצוברו כדי שיהא נישף יפה (ב"מ קיח:). **בנר חנוכה פטור.** חנוני שברשות פרסום מצוה הניחה שם (שבת כא:). גבי הניח חנוני נרו מבחוץ ועבר גמל טעון פשתן ודלקה בנר והדליק את הבירה (ב"מ קיח:). **מאי לאו משום רשות ב"ד.** אלמא כל מידי דיהבו ליה רבנן רשות אם הזיק פטור (שם). **כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים.** כל אותן נזקין שנתנו חכמים עליהם רשות ואמרו מותרין לקלקל ברה"ר ולהשליכן לשם, כגון הוצאת זבלים לר' יהודה וכגון פותקין ביבותיהם וגורפין מערותיהן בימות הגשמים, דברשות קא עבדי (שם).

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הל' יב סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיב סעיף ה:

כח ב מיי' שם הל' כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תטו סעיף א:

כט ג מיי' שם הל' יב ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיב סעיף ה ודלא כרב וע"ש:

ל ד ה מיי' שם הל' כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תטו סעיף א:

לא ו ז מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ב:

לב ח מיי' שם פי"ב הלכה ט סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף כט:

לג ט י כ מיי' שם פי"ג הלכה כב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תטו סעיף ג:

לד ל מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיד סעיף א:

לה מ נ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ב:

◆

רבינו חננאל

משום ר' ישמעל רביה קאמ', וליה לא סבירא ליה. וקיימ' לן כר' ישמעל. מתני'. השופך את המים לרשות הרבי' והוזק בהן אחר חייב. אמ' רב הונא אמ' רב לא שנו חייב אלא שנטנפו כליו במים, אבל הוא עצמו פטור. מאי טעמ', קרקע עולם הזיקתן. ומקשי' אדרב לא יהא אלא בריפשו, פי' מלשון ויגרשו מימיו רפש וטיט. וכי המטיל חבירו ברפש והוזק גופו פטור. ופריק בדתמו מיא, דלאו בריפשו הוזק. ואקשי' לרב ותרתי למאי לי. פי' תנן נשברה כדו ברשות הרבי' והוחלק אחר במים כו', ואמ' רב יהודה אמ' רב לא שנו אלא שנטנפו כליו במים אבל הוא עצמו פטור. ותנן נמי השופך מים ברשו' הרבי' והוזק כו', ואמ' רב הונא אמ' רב לא שנו אלא שנטנפו כליו. ופרק', חדא בימות החמה וחדא בימות הגשמים. כלומ' בין בימות החמה בין בימות הגשמים חייב ופטור בגופו, דתניא כל אלו שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן אין להן רשות, בימות הגשמים אע"פ שיש להן רשות אם הזיקו חייבין לשלם. **פיס'**, המצניע את הקוץ כו'. אוקימנא במפריח, אבל במצמצם פטור כו'. ת"ר **המצניע קוציו וזכוכיותיו** בתוך כותלו שלחבירו ובא בעל הכותל וסתרו, חייב המצניע. אמר ר' יוחנן לא שנו אלא בכותל רעוע, אבל בכותל בריא פטור המצניע וחייב בעל הכותל. דייק רבינא מינה כשם שהמצניע קוציו בכותל חבירן[ו] ובא בעל הכותל וסתר כותלו ונגלו הקוצים והזיקו חייב המצניע, כך המכסה בורו בדליו שלחבירו ובא בעל הדלי ונטל דליו חייב בעל הבור. פשיטא היא היא, מהו דתימ' בכותל מאי טעמ' פטור דלא הוה ידע ליה לבעל הקוץ לאודועי הא אנא סתר כותלי טול קוציך והצניעם. אבל גבי דלי דידע ליה לבעל הבור איבעי ליה לאודועי, קמ"ל דכיון דשקיל דידיה לא חייש לבורא דחבריה. **ת"ר חסידים הראשונים היו כו'.** רב ששת שדי להו לקוצין וכיוצא בהן, לנורא וקלי להו. **מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין.** דת"ר חסדין הראשונין כו'. פי' החפץ להיות חסיד יקים מילי דנזקין אפי' לרשו' הרבי'. **רבינא אמ' מילי דאבות**, מסכת אבות משה קיבל תורה וג'. ואמרי לה ברכות, כדאמרי' אסור לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה וכיוצא בו. **מתני'**. המוצא תבנו וקשו לרשו' הרבים לזבלים והוזק בהן אחר חייב כול'. **לימ' מתני' דלא כר' יהודה**, ושקלי וטרו ואסיק' ת"ש כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבי' אם הזיקו חייבין לשלם ור' יהודה פוטר. **ולית הלי'** כר' יהודה דגרסי' בסוף בבא מציעא, אמ' אביי רשב"ג ור' יהודה ור' טרפון כולהו סבירא להו כל שנתנו לו חכמ' רשות והזיק פטור מלשלם. ואלו הן שיטה ולית הלכ' כחד מינייהו. **ואסיק'** לשמעתין שלא בשעת הוצאת זבלין ודברי הכל חייב. רב אשי אמ'